

3 мая - 400 гадоў з дня нараджэння Багуслава Радзівіла (1620-1669), ваеннага і дзяржаўнага дзеяча ВКЛ, паэта, мастака, мецэната

Багуслаў Радзівіл - адзін з буйнейшых магнатаў Вялікага Княства Літоўскага (ВКЛ) - удзельнічаў у шэрагу буйных палітычных падзей і ваенных аперацый XVII ст. і праславіўся не толькі як таленавіты военачальнік і патрыёт; але і як шукальнік прыгод.

Нарадзіўся ён у Гданьску ў сям'і віленскага кашталяна Я. Радзівіла. Рана застаўшыся без бацькі, дзіцячыя гады правёў разам з маці ў Ліхтэнбергу (Германія). Пасля другога яе замужжа (1628) быў адпраўлены на выхаванне да свайго апекуна, роднага брата бацькі К. Радзівіла. Першапачатковую адукацыю атрымаў дома, потым вучыўся ў Кейданах і Вільні. У 1636 г. быў прызнаны паўналетнім і стаў далучацца да грамадска-палітычнага жыцця краіны: удзельнічаў у працы сейма, служыў пакаёвым слугой караля Рэчы Паспалітай Уладзіслава IV Вазы.

Праз год Б. Радзівіл выехаў за мяжу. Шмат падарожнічаў па Еўропе, заводзіў знаёмства з асобамі каралеўскіх дынастый, некаторы час вучыўся ў Гронінгене і Утрэхце (Нідэрланды), рыцарскай акадэміі ў Парыжы. У Нідэрландах атрымаў свой першы ваенны вопыт у час службы ў войску Г. Аранскага, куды ўсіпіў добраахвотнікам. У далейшым быў генеральным палкоўнікам польскай пяхоты і кавалерыі французскага войска. Як вопытны фехтавальшчык набыў прозвішча «булатны кінжал у аксамітных похвах», лічыўся заўзятым дуэлянтам, за што быў нават зняволены ў Бастылію.

У час прыездаў на радзіму Б. Радзівіл атрымаў чын харунжага (1638-1646) і канюшага літоўскага (з 1646 г.). Удзельнічаў у элекцыі (1648) і каранацыі (1649) караля Рэчы Паспалітай Яна II Казіміра Вазы. З пачаткам паўстання казакоў ва Украіне на чале з Б. Хмяльніцкім вымушаны быў застацца ў Рэчы Паспалітай. Займаўся гаспадарчымі справамі ў сваіх уладаннях, удасканальваў прыватныя ўзброеныя сілы, аднаўляў абарончыя збудаванні ў Слуцку. Як генерал каралеўскай гвардыі камандаваў палкамі войска Рэчы Паспалітай, прымаў уцзел у бітве каля Берасцечка (1651). У час вайны Расіі з Рэччу Паспалітай (1654—1667) уцзельнічаў у баявых дзеяннях, у тым ліку ў асадзе Магілёва (1655). З пачаткам Паўночнай вайны (1655-1660), не атрымліваючы ні фінансавай, ні ваеннай падтрымкі ад караля Рэчы Паспалітай, разам з дваюрадным братам Я. Радзівілам вёў перагаворы са шведскім каралём. Для захавання дзяржаўнасці ВКЛ у 1655 г. стаў ініцыятарам заключэння Кейданскага дагавора з Карлам X Густавам аб пераходзе княства пад пратэктарат Швецыі. Быў прызначаны шведскім фельдмаршалам, удзельнічаў у бітвах супраць войск княства, у далейшым быў генеральным губернатарам і камандуючым брандэнбургскай арміяй у Прускім герцагстве (1657-1658), планаваў стварэнне ўласнай асобнай дзяржавы з цэнтрам у Слуцку.

Пасля вяртання ў Рэч Паспалітую ўдзельнічаў у працы сеймаў, займаўся гаспадарчымі справамі сваіх латыфундый, мецэнацтвам. На службе ў Б. Радзівіла былі многія вучоныя, дзеячы культуры таго часу, сярод іх інжынер і картограф Ю. Нарановіч-Наронскі, мемуарыст С. Незабітоўскі. У Слуцку сабраў калекцыю твораў мастацтва, архіў, бібліятэку, дзе зберагаліся каштоўныя рукапісы, у тым ліку

Радзівілаўскі летапіс. Падтрымліваў кальвінісцкія зборы і школы. Складаў рэлігійныя гімны, у час ваенных дзеянняў замалёўваў панарамы гарадоў з асаблівасцямі забудовы і гарадскімі ўмацаваннямі. Ён таксама аўтар эскізаў і праектных чарцяжоў асобных збудаванняў, пераважна драўляных (праект ратушы і надбрамнай царквы ў Слуцку). Багуслаў Радзівіл напісаў «Аўтабіяграфію», якая неаднаразова выдавалася, у тым ліку і ў перакладзе на беларускую мову ў 2009 г.

Радзівіл, Б. Аўтабіяграфія / Багуслаў Радзівіл ; [ідэя, канцэпцыя, уклад, і паслясл. У Сіўчыкава ; навук. рэд. А. М. Янушкевіч ; пер. з пол. мовы: А. Бутэвіч, У. Сіўчыкаў ; прадм. Г. Літвіна]. – Мінск: Радыёла-плюс, 2009. – 208, [3] с.: іл., партр., факсім.

Аб жыцці і дзейнасці Б. Радзівіла

Радзівіл Багуслаў // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. Мінск, 2001. Т. 13. С. 209–210.

Радзівіл Багуслаў // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. Мінск, 2001. Т. 6, кн. 1. С. 53–54.

Радзівіл Багуслаў // Вялікае Княства Літоўскае: энцыклапедыя : [у 3 т.]. Мінск, 2006. Т. 2. С. 487–488.

Чырвінскі, В. С. Багуслаў Радзівіл (1620-1669) / Віталь Чырвінскі // Беларусь у войнах : асобы і падзеі / Віталь Чырвінскі. Мінск, [2016]. С. 233–234.

Шишигина-Потоцкая, К. Я. Богуслав Радзивилл (1620-1669) / К. Я. Шишигина-Потоцкая // Несвиж и Радзивиллы : [пер. с белорус] / К. Я. Шишигина-Потоцкая. Минск, [2015]. С. 124–126.

Левишко, Т. Г. Богуслав I Радзивил / Т. Г. Левишко // «О доблестях, о подвигах, о славе...» : ист. известия о предках святой праведной Софии Слуцкой : 400-летию памяти святой праведной Софии Слуцкой посвящается / [авт.-сост. Т. Г. Левишко ; науч. ред.: А. В. Миронович, Л. В. Левшун]. Минск, 2012. С. 146–149.

Серко, Я. В. Праект утварэння спадчынага княства Багуслава Радзівіла / Я. В. Серко // Европа: актуальные проблемы этнокультуры : материалы V междунар. науч.-теорет. конф., г. Минск, 22 мая 2012 г. / М-во образования Респ. Беларусь, УО «Белорус, гос. пед. ун-т им. М. Танка», Каф. истории древних цивилизаций и средневековья ; [редкоп.: В. В. Тугай (огл. ред.) и др.]. Минск, 2012. С. 117–118.

Габрусь, Т. В. Роля князя Багуслава Радзівіла ў фарміраванні слускай школы драўлянага дойдства / Габрусь Т. В. // Международная научная конференция «Историческое наследие Радзивиллов», 23–24 мая 2013 г., г. Несвиж. Минск, 2013. С. 34–41.

Габрусь, Т. Графічная спадчына Багуслава Радзівіла: гісторыка-культурны кантэкст / Тамара Габрусь // Капыль: гісторыя горада і рэгіёна : да 360-годдзя надання Капылю пры-вілея на мацэбург. права: зб. навук. арг. / НАН Беларусі, Ін-т гісторыі; [уклад.: А. А. Скеп'ян, А. Б. Доўнар, І. В. Соркіна; рэдкал.: А. А. Каваленя (старш.) і інш.]. Мінск, 2012. С. 344–353.

Габрусь, Т. В. Навошта каню крылы, альбо Ушанаванне Багуслава Радзівіла / Тамара Габрусь // Паэзія архітэктуры / Тамара Габрусь ; НАН Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы. Мінск, 2012. С. 211–217.

Данеўская, І. Багуслаў Радзівіл = Богуслав Радзівіл : нямецкі прынц з Вялікага Княства Літоўскага: [гіст. раман] / Ірына Данеўская; пер. з укр. [Н. Бабінай]. – Мінск: Выдавец А. М. Янушкевіч, 2018. – 679, [3] с.

Богдан, А. І. «Аўтабіяграфія» Багуслава Радзівіла як аўтарская споведзь-апраўданне перад грамадствам Рэчы Паспалітай / А. І. Богдан // Доклады Национальной академии наук Беларуси. 2015. Т. 59, № 4. С. 117–122.

Алексейчик, Я. Как князь Радзивилл и гетман Хмельницкий Речь Посполитую делили / Яков Алексейчик // Наш современник. 2015. № 9. С. 200–208.

Волкаў, М. А. Арганізацыя і забеспячэнне будаўніцтва фартыфікацый у Слуцку пры Баіуславе Радзівіле (1654-1669 гг.) / Волкаў М. А. // Studia Historica Europae Orientalis = Исследования по истории Восточной Европы: науч. сб. / ГУО «Респ. ин-т высш. шк.», Каф. ист.-культур. наследия Беларуси. 2012. Вып. 5. С. 188–204.

Складальнікі: В. Я. Асаёнак [і інш.]

Рэдактар К. Д. Варанько

Новыя кнігі: па старонках беларускага друку. – 2020. – № 2. – С. 9–11(Дадатак: Даты беларускага календара).